Nr 53.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ytterligare medel till uppförande av ett bangårdspostkontor i Stockholm m. m.; given Stockholms slott den 13 februari 1925.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Viktor Larsson.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 februari 1925.

Närvarande:

Statsministern Sandler, ministern för utrikes ärendena Undén, statsråden Olsson, Nothin, Hansson, Linders, Larsson, Wigforss, Möller, Levinson.

Departementschefen, statsrådet Larsson anför:

Jag anhåller att få anmäla några efter avlåtandet av statsverkspropositionen uppkomna frågor om utgifter för kapitalökning i avseende å de affärsdrivande verken.

1:o)

Ytterligare medel till uppförande av ett bangårdspostkontor i Stockholm.

Frågans behandling år 1924.

Sedan generalpoststyrelsen i skrivelse den 28 augusti 1923 framlagt förslag om, bland annat, uppförande av ett s. k. bangårdspostkontor i Stockholm, föreslog Kungl. Maj:t i proposition, nr 168, nästlidet års riksdag medgiva, att för uppförande av ett dylikt bangårdspostkontor inom Stockholms centralbangårds område finge av tidigare utav riksdagen för ombyggnad av centralposthuset i Stockholm anvisade men ej i anspråk tagna medel an-

vändas ett belopp av 520,000 kronor. Denna proposition blev av riksdagen bifallen (skrivelse nr 130).

Beträffande skälen för inrättande av ett bangårdspostkontor i Stockholm torde få hänvisas till ovanberörda proposition. Här må endast erinras, att den föreslagna nybyggnaden är avsedd att förläggas å den intill Jakobsgatans fortsättning och Vintervägen belägna del av bangårdsområdet, som benämnes Vedgården och som järnvägsstyrelsen förklarat sig kunna upplåta för ändamålet. I fråga om den närmare placeringen av nybyggnaden hade under de förhandlingar, som före framläggandet av propositionen i ämnet förts mellan generalpoststyrelsen och järnvägsstyrelsen, utarbetats två förslag, nämligen ett, betecknat med A, som avsåge huvudfasadens förläggning parallellt utmed, men något indragen från den nuvarande gatulinjen i Stadshusbrons förlängning mot Tegelbacken, samt det andra, benämnt B, enligt vilket byggnadens mot stadshuset vettande sydvästra hörn och i övrigt hela fasaden mot Jakobsgatan skulle dragas ytterligare så tillbaka, att denna fasad komme att ligga snett i förhållande till gatan. Detta sista alternativ hade framkommit efter överläggningar med stadens myndigheter, som ansett hänsyn böra tagas till en framtida eventuell ny viadukt mellan Jakobsgatan och stationshuvudbyggnaden för gatutrafikens ledande över järnvägen. Rörande byggnadssättet och fasadernas behandling hade jämväl olika meningar gjort sig gällande. Med hänsyn till byggnadsplatsens framträdande läge, på obetydligt avstånd från ett av stadens förnämsta byggnadsverk, stadshuset, samt i betraktande av att byggnadens placering måhända kunde komma att inverka på lösandet av vissa stadsplanefrågor och särskilt på ordnandet av trafikförhållandena vid skärningen mellan Jakobsgatans förlängning och järnvägsspåren, ansågs det lämpligt att inhämta yttrande i ärendet från Stockholms stad. Då sådant yttrande vid tiden för avlåtande av ovan berörda proposition icke inkommit, ansåg sig departementschefen icke beredd att då taga ståndpunkt beträffande det närmare förläggandet och utformandet av byggnaden. Med hänsyn emellertid till angelägenheten för postverket att snarast möjligt erhålla avgörande i själva huvudfrågan tillstyrkte departementschefen, att densamma redan då underställdes riksdagens prövning, samt förutsatte därvid, att avgörandet i ovanberörda detaljspörsmål kunde överlåtas åt Kungl. Maj:t. Riksdagen uttalade i sin skrivelse, att såvitt riksdagen vid sin prövning av ärendet kunnat finna, företräde måste givas åt alternativ A, då därigenom en mindre del av det nuvarande i och för sig trånga bangårdsområdet uppoffrades och en mera gynnsam placering i förhållande till stadshuset och den övriga omgivningen syntes kunna ernås än enligt alternativ B.

Emellertid avgåvo Stockholms stadsfullmäktige den 28 april 1924 utlåtande i ärendet samt åberopade därvid ett yttrande av stadsplanenämnden, däruti nämnden förklarade sig intet hava att erinra mot uppförande å ifrågavarande område av ett bangårdspostkontor av provisorisk karaktär, detta dock endast under förutsättning, bland annat, att byggnaden droges tillbaka från Jakobsgatan på det sätt, det med B betecknade förslaget innehölle.

Genom beslut den 11 juli 1924 fann Kungl. Maj:t bangårdspostkontoret böra förläggas i huvudsaklig överensstämmelse med sist omförmälda förslag. Som skäl härför anfördes, att bangårdspostkontorets förläggning i överensstämmelse med det med A betecknade förslaget kunde tänkas under vissa förutsättningar medföra svårigheter för Stockholms stad vid anordnandet av ifrågavarande markområde berörande förbättrade samfärdsleder, varom utredningar påginge, medan en byggnad uppförd enligt det med B betecknade förslaget icke skulle medföra hinder i sådant avseende men dock kunna på ett tillfredsställande sätt tillgodose statens intresse. Tillika anbefallde Kungl. Maj:t generalpoststyrelsen att inkomma med av kostnadsförslag åtföljda ritningar till omförmälda byggnad.

Generalpoststyrelsen.

I skrivelse den 2 februari 1925 har generalpoststyrelsen meddelat, att styrelsen låtit genom arkitekten V. Bodin, som för ändamålet samrått med vederbörande inom järnvägsstyrelsen, uppgöra skrivelsen bifogade ritningar jämte kostnadsförslag samt att dessa ritningar, vad anginge byggnadens förläggning, i allt väsentligt anslöte sig till alternativ B.

Efter att hava erinrat om sin i ovanberörda skrivelse den 28 augusti 1923 framlagda detaljerade utredning angående behovet och lämpligheten av bangårdspostkontorets inrättande anför generalpoststyrelsen:

De ytterligare utredningar, som av styrelsen sedermera verkställts, hade ådagalagt, att de lokalutrymmen, som inom ramen för den tidigare beräknade kostnaden stode att vinna — även om de kunde anses såsom tillräckliga för den dåvarande trafikens behov — icke vore av den storlek, att med dem en framtida större trafikökning kunde på ett nöjaktigt sätt tillgodoses. Sistnämnda omständighet hade för generalpoststyrelsen framträtt såsom allt mera beaktansvärd, framför allt med hänsyn därtill, att den tendens till stegring av posttrafiken, som redan under hösten 1923 kunde skönjas, alltfort gjorde sig gällande. Erfarenheten hade nämligen visat, att en postlokal, även om man ansåge den böra vara tillräcklig för år framåt, ganska snart visade sig vara för liten på grund av poströrelsens starka och ständiga tillväxt. Vad särskilt paketrörelsen beträffade, torde en ytterligare ökning av densamma med all sannolikhet vara att förutse, därest de sänkningar av paketportot, som generalpoststyrelsen inom kort hade för avsikt att föreslå, vunne riksdagens bifall. För ögonblicket vore det stegringen av korsbandsrörelsen, som vore den mest anmärkningsvärda; och kunde såsom exempel härpå anföras, att sammanlagda beloppet av vid postkontorets Stockholm 1 avgående avdelning inbetalade avgifter för inlämnade mass- och utgivarkorsband under år 1924 uppgick till i runt tal 1,053,000 kronor, under det att motsvarande siffra för år 1923 var 829,000 kronor, således en ökning av omkring 27 %.

Det tillämnade bangårdspostkontoret vore visserligen avsett endast som ett provisorium, men då detsamma på grund av den lösning, Stockholms bangårdsfråga erhållit, dock måste beräknas komma till användning åtminstone ett par årtionden framåt, hade det synts generalpoststyrelsen vara synnerligen angeläget, att anläggningen av detsamma skedde på ett sätt, som möjliggjorde tillgodoseendet av en stegrad trafik, utan att kostsamma och besvärliga om- och tillbyggnader skulle behöva sedermera ifrågakomma. De erfarenheter, som i berörda avseende gjorts vid centralposthuset i Stockholm, visade nödvändigheten av att nu anförda synpunkter redan från början i all möjlig mån beaktades.

Att ifrågavarande synpunkter i det tidigare avlämnade byggnadsförslaget icke på ett starkare sätt framhävdes, var ingalunda beroende av, att desamma skulle hava av generalpoststyrelsen på något sätt underskattats, utan fastmera av hänsyn till då rådande ekonomiska läge, som nödvändiggjorde den största försiktighet vid igångsättandet av arbeten för statens räkning, samt, framför allt, av den omständigheten, att det område av centralbangården, som järnvägsstyrelsen vid nämnda tidpunkt ansåg sig kunna ställa till postverkets förfogande, var så begränsat, att det skulle hava varit förenat med de största svårigheter att därå uppföra en större byggnad än den föreslagna. Då generalpoststyrelsen emellertid, av förut anförda skäl, ansett det oundgängligt, att bangårdspostkontorets lokalbehov bleve bättre tillgodosett, hade förnyade underhandlingar i ämnet förts med järnvägsstyrelsen; och hade dessa resulterat i, att sistnämnda styrelse, på grund av förändrade dispositioner i fråga om spåranordningarna å bangården, förklarat sig kunna ställa ett större område till postverkets förfogande än vad tidigare ansetts möjligt.

Generalpoststyrelsen meddelar vidare, att vid uppgörande av de nya ritningarna med tillhörande kostnadsförslag hänsyn tagits till nu berörda omständigheter samt att i anledning härav vissa, till en del ganska betydande avvikelser måst göras från de med styrelsens skrivelse den 28 augusti 1923 framlagda ritningarna. De vidtagna ändringarna vore i huvudsak följande:

Åt byggnadens västra flygel (mot Vintervägen), som vore avsedd att uppföras i omedelbar anslutning till det ilgodsmagasin, som för närvarande vore under uppförande, hade, för att denna mot stadshuset vettande gatubild måtte göra ett så enhetligt och tilltalande intryck som möjligt, givits en arkitektonisk utformning, som på det närmaste anslöte sig till den förutnämnda ilgodsbyggnadens. I enlighet härmed hade flygelns övre del, som tidigare blott innehöll vindsutrymmen, utökats med en andra våning, i vilken lokaler erhållits för postmästarens tjänsterum och kansli, redogörarens rum, arkiv- och förrådsrum ävensom bostad för maskinist samt överliggningsrum. Bottenvåningen hade i sin helhet tagits i anspråk till lokaler för den ankommande paketposten.

Dessa förändringar med den västra flygeln hade i viss mån återverkat på utformningen av husets övriga delar. Sålunda hade även södra fasaden (mot Jakobsgatan) höjts till två våningar, av vilka den övre vore avsedd att inrymma bokföringsrum för tidningar. På grund av ökningen av det till bebyggande upplåtna markområdet hade vidare fasaden kunnat förlängas cirka 10 meter öster ut, varjämte själva mittpartiet, liksom flyglarna, givits ökad bredd. Detta hade i sin tur möjliggjort överflyttandet av inlämningen för masspaket från den västra fasaden till den södra, i följd varav det västra mot stadshuset vettande fasadpartiet kunnat förlänas ett mera tilltalande yttre. Höjningen av södra fasaden hade därjämte medfört den ur estetisk synpunkt beaktansvärda vinsten, att huset betagits varje intryck av magasins- eller därmed jämförlig byggnad. Den i mittpartiet belägna, genom två våningar gående stora sorteringshallen för avgående paket hade på grund av den i södra fasadpartiet nytillkomna andra våningen måst förskjutas något i nordlig riktning, vilket dock till följd av mittpartiets breddning kunnat ske utan olägenhet. Slutligen hade södra fasaden, utan ändring av platsen för husets sydvästra hörn, vridits något mot söder, så att husets sydöstra hörn kommit cirka 6 meter närmare Jakobsgatan. Härigenom hade södra och västra fasaderna kommit i vinkelrätt läge mot varandra.

Den östra flygeln (med fasad mot sammanbindningsbanan) vore avsedd att uppföras i tre våningar, utan att densamma därigenom komme att över-

skjuta södra fasadens takhöjd. Härigenom hade den anordningen kunnat träffas, att bottenvåningen i sin helhet finge disponeras för korsbandsexpeditionen samt för anordnandet av förvaringsrum för transiterande poster, medan 2:a och 3:e våningarna helt och hållet kunde upplåtas åt tidningsavdelningens sorteringsexpedition.

De nu omnämnda förändringarna hade icke inverkat på byggnadens höjd, som vore oförändrad.

Styrelsen belyser förhållandet mellan det tidigare förslaget och det nu uppgjorda med nedanstående sammanställning, däri de båda förslagen benämnas respektive A-förslaget och B-förslaget:

	Enligt A-förslaget	Enligt B-förslaget	Ökning
Sammanlagd golvyta	4 177 kvm.	6 969 kvm.	2 792 kvm.
Bebyggd yta	1 866 »	2 342 »	476 »
Kubikinnehåll	16 100 kbm.	23 452 kbm.	7 352 kbm.
Beräknad kostnad	520 000: — kr.	674 000: — kr.	154 000: — kr.
Kostnad per kubikmeter (i runt tal)	32: 50 »	29: — »	—

Styrelsen framhåller, att det ökade utrymme, som enligt B-förslaget vunnes, vore högst betydande. Att kostnadsökningen enligt detta förslag i betraktande av de stora fördelar, förslaget medförde, måste anses vara synnerligen måttlig, anser styrelsen framgå även därav, att byggnadskostnaden trots något höjda materialpriser dock per kubikmeter bleve omkring 3 kronor 50 öre lägre än enligt A-förslaget.

Generalpoststyrelsen erinrar härefter, att enligt den nästlidet år framlagda utredningen genom bangårdspostkontorets inrättande icke mindre än 150,000 kronor för år beräknats kunna inbesparas, vadan engångskostnaden för byggnadens uppförande komme att amorteras under loppet av några få år. I anledning härav yttrar styrelsen vidare:

Grundförutsättningen för att ett dylikt gynnsamt resultat skulle vinnas vore dock givetvis, att byggnaden från början så anlades, att den kunde på ett fullt tillfredsställande sätt möta de anspråk, den dit hänvisade trafiken komme att ställa på densamma. Då det nu framlagda förslaget enligt styrelsens mening icke blott möjliggjorde en synnerligen fördelaktig disposition av själva lokalerna utan även, såvitt under förhandenvarande förhållanden kunde bedömas, tillförde postkontoret tillräckliga utrymmen för lång tid framåt, syntes det ytterligare belopp av 154,000 kronor, som för byggnadsföretagets genomförande visat sig oundgängligen nödigt, böra ställas till styrelsens förfogande av de reserverade medlen för centralposthusets ombyggnad, vilka medel uppgingo till i runt tal 723,000 kronor. Även om det därefter återstående beloppet icke skulle visa sig bliva fullt tillräckligt för de omändringsarbeten, som efter bangårdspostkontorets tagande i anspråk bleve ofrånkomliga för ändrad användning av lösgjorda lokaler i centralposthuset, ansåge styrelsen något särskilt anslagsbelopp icke behöva anvisas för ändamålet. Erforderligt belopp kunde nämligen utan olägenhet tagas ur postverkets förnyelsefond, som härför disponerade tillräckliga medel, och innebure detta tillvägagångssätt ej heller något avsteg från principen för förnyelsefondens inrättande.

Slutligen anför generalpoststyrelsen:

Såsom förut omnämnts, komme bangårdspostkontoret att förläggas i omedelbar anslutning till statens järnvägars ilgodsmagasin och helt och hållet å statens järnvägar tillhörig mark. Tidpunkten för byggnadens tillkomst liksom hela dess karaktär gjorde, att dess uppförande vore att betrakta såsom ett led i den modernisering av Stockholms centralbangård, vilken järnvägsstyrelsen för närvarande vore i färd att genomföra. Med hänsyn såväl härtill som ock till nödvändigheten av att arbetena å posthuset bedreves skyndsammast möjligt och i varje fall så, att uppförandet hölle jämna steg med närgränsande byggnadsarbeten inom området, syntes det önskvärt, att byggnadens uppförande anförtroddes åt järnvägsstyrelsen. Härför talade jämväl den omständigheten, att bangårdspostkontoret i själva verket allenast utgjorde en fortsättning av nyssnämnda ilgodsmagasin, vars fasadbehandling och takhöjd m. m. vore utslagsgivande för bangårdspostkontoret.

Ur ekonomisk synpunkt torde det, enligt generalpoststyrelsens uppfattning, vara ovedersägligt, att byggnadskostnaderna borde kunna nedbringas, därest arbetena med bangårdspostkontoret och ilgodsmagasinet ställdes under samma ledning. Detta syntes generalpoststyrelsen för övrigt näppeligen kunna undgås. Bangårdspostkontoret skulle uppföras å statens järnvägars spårområde och föranledde vissa omläggningar av järnvägens spår. Enbart ur järnvägstrafikens synpunkt måste därför järnvägsstyrelsen äga bestämmanderätten i avseende å byggnadsarbetets dirigerande.

På grund av vad sålunda anförts hemställer generalpoststyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte dels föreslå riksdagen medgiva, att för uppförande av ett bangårdspostkontor inom Stockholms centralbangårds område måtte av tidigare utav riksdagen för ombyggnad av centralposthuset i Stockholm anvisade men ej i anspråk tagna medel användas, utöver förut medgivna 520,000 kronor, ytterligare ett belopp av 154,000 kronor, dels ock uppdraga åt järnvägsstyrelsen att i samråd med generalpoststyrelsen för postverkets räkning uppföra den beslutade bangårdspostkontorsbyggnaden i enlighet med nu framlagda ritningar och kostnadsförslag.

Järnvägsstyrelsen och byggnadsstyrelsen.

I på begäran av generalpoststyrelsen avgivna yttranden hava järnvägsstyrelsen och byggnadsstyrelsen icke uttalat någon erinran mot nu föreliggande förslag till uppförande av bangårdspostkontor, och hava ämbetsverken jämväl förklarat sig intet hava att erinra mot att detta arbete ombesörjes av järnvägsstyrelsen.

Departementschefen.

Vid utarbetandet av nu föreliggande förslag till provisoriskt bangårdspostkontor har generalpoststyrelsen med anlitande av det ökade utrymme, som av statens järnvägar kunnat ställas till förfogande för ändamålet, tilltagit den nya byggnaden något större än nästlidet år förutsattes för att därmed bättre kunna möta en blivande stegring i posttrafiken. Härigenom skulle kunna undvikas framtida utvidgningar av byggnaden, vilka givetvis komme att medföra högre kostnader än om redan vid byggnadens uppförande hänsyn tages till den motsebara större trafiken. Vidare erhålles härigenom en bättre disposition av lokalerna. Kostnaderna för den föreslagna byggnaden skulle per kubikmeter bliva lägre än enligt förra årets förslag. Då med den av bangårdspostkontorets tillkomst beräknade årliga

besparingen av 150,000 kronor även en till 674,000 kronor förhöjd anläggningskostnad kan amorteras under en jämförelsevis kort tid, synes jämväl ur affärssynpunkt förslaget bliva fördelaktigt för statsverket. Härtill kommer, att för täckande av kostnadsökningen något nytt anslag icke behöver anvisas, utan kunna tagas i anspråk förut omförmälda för ombyggnad av centralposthuset i Stockholm beviljade medel. Med hänsyn till vad sålunda anförts och då med bangårdspostkontorets förläggning och gestaltning i övrigt enligt förevarande förslag såväl statens som Stockholms stads intressen synas i huvudsak bliva beaktade, anser jag mig trots den med förslaget förbundna kostnadsökningen böra förorda, att bangårdspostkontoret kommer till utförande i enlighet med sagda förslag. Av skäl, som generalpoststyrelsen anfört, torde utförandet av ifrågavarande arbete böra anförtros åt järnvägsstyrelsen.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att för uppförande av ett bangårdspostkontor inom Stockholms centralbangårds område må av tidigare utav riksdagen för ombyggnad av centralposthuset i Stockholm anvisade men ej i anspråk tagna medel användas — utöver förut medgivet belopp av 520,000 kronor — ytterligare ett belopp av 154,000 kronor.

2:o)

Utvidgning av spårsystemet vid Värtan.

I innevarande års statsverksproposition har Kungl. Maj:t (utgifter för kapitalökning, punkt 9) med bifall till järnvägsstyrelsens i skrivelse den 13 september 1924 därom gjorda framställning föreslagit riksdagen medgiva, att av vissa angivna besparade anslagsmedel för statens järnvägar finge för utförande av spåranordningar i anslutning till förefintliga spårsystem användas ett belopp av 362,000 kronor. Häri ingår ett belopp av 59,000 kronor, motsvarande statens järnvägars andel i de till 118,000 kronor beräknade kostnaderna för utvidgning av spårsystemet vid Värtans station, vilket arbete måste utföras under innevarande år samtidigt med en av den alltmer ökade trafiken nödvändiggjord utvidgning av Stockholms frihamn.

Järnvägsstyrelsen.

I skrivelse den 3 februari 1925 har järnvägsstyrelsen hemställt, att för ifrågavarande ändamål måtte anvisas ytterligare ett belopp av 123,000 kronor. Till stöd härför har styrelsen anfört följande:

Efter det styrelsen ingav sin ovanberörda framställning av den 13 september 1924 hade från frihamnsnämnden ingått meddelande om att för hamnens fortsatta utbyggande ytterligare en del spår m. m. erfordrades att komma till utförande vid Värtan under år 1925. Då kostnaderna även för dessa anordningar till en del avsetts bestridas av statens järnvägar, hade nämnden hemställt, att styrelsen måtte hos Kungl. Maj:t göra framställning om avlåtande av proposition till 1925 års riksdag rörande anvisande av erforderliga medel för ändamålet. Nämnden, som upplyst, att det på grund av den sena tidpunkt, vid vilken Stockholms stadsfullmäktige fattat beslut i ärendet, ej varit möjligt för nämnden att tidigare än skett göra framställning i saken, framhölle, att det vore beklagligt, om fullbordandet av den nu under utförande varande delen av frihamnsanläggningen, i vilken staden

hade nedlagt cirka 12 miljoner kronor, skulle fördröjas genom att den relativt obetydliga summa det här gällde — enligt nedan för statens järnvägars del uppgående till 123,000 kronor — icke kunde göras tillgänglig.

Med hänsyn till det anförda hade styrelsen för sin del ej velat neka sin medverkan till frågans framförande nu. Styrelsen hade därvid jämväl tagit i betraktande de fördelar, som vore att vinna genom att de föreslagna nya arbetena finge utföras i sammanhang med de arbeten å samma plats, vilka, som nämnts, redan vore hänskjutna till riksdagens prövning.

Kostnaderna för de här ifrågavarande ytterligare spåranordningarna hade beräknats till 287,000 kronor. I detta belopp skulle statens järnvägar deltaga med cirka 123,000 kronor, utgörande för viss del av anläggningen 50 och för viss del 42 % av totalkostnaderna.

Departementschefen.

Med hänsyn till vad sålunda anförts vill jag ej motsätta mig, att ytterligare medel till ett belopp av 123,000 kronor beredas för utvidgning av spårsystemet vid Värtan, och torde detta belopp böra anvisas såsom särskilt anslag att utgå av lånemedel. Vad beträffar sättet för täckande av ifrågavarande anslag, må erinras, att Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning på min hemställan föreslagit riksdagen att i avvaktan på den proposition, som kunde komma att avlåtas i ämnet, för befrämjande av lufttrafik för budgetåret 1925—1926 beräkna ett reservationsanslag, att utgå av lånemedel, av 1,500,000 kronor. Jag anser mig emellertid redan nu böra meddela, att jag i den blivande propositionen icke kommer att föreslå anvisande av hela detta belopp för ändamålet och i varje fall icke mer än att sagda beräknade belopp täcker såväl anslaget till befrämjande av lufttrafik som det nu förordade anslaget för statens järnvägar. Någon höjning av den i förslaget till riksstat upptagna inkomstposten »Fast upplåning» behöver alltså icke av nu föreliggande anledning vidtagas.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Majt måtte föreslå riksdagen

att för spåranordningar i anslutning till förefintliga spårsystem, utöver förut äskade medel, för budgetåret 1925—1926 anvisa ett reservationsanslag, att utgå av lånemedel, av ..... kronor 123,000.

3:o)

Inköp av fastighet m. m. för telefonstation å Kungsholmen i Stockholm.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen (utgifter för kapitalökning, punkt 17) därom gjorda framställning anvisade 1920 års riksdag för inköp av fastigheten nr 4 i kvarteret Morellträdet med adressnummer 33 vid Bergsgatan i Stockholm samt för påbörjande därstädes av en telefonstationsbyggnad för år 1921 ett reservationsanslag av 400,000 kronor.

Beträffande denna fråga må här erinras om följande:

Till grund för ovanberörda beslut låg en av telegrafstyrelsen i skrivelse den 2 september 1919 framlagd plan rörande utvecklingen av telefonnätet i Stockholm under de närmaste följande tjugu åren. Enligt denna plan, som byggde på en successiv övergång till automatiskt system, skulle nämnda nät innefatta åtta större sinsemellan förbundna stationer med en kapacitet av — utom beträffande en station för 10,000 abonnentledningar — mellan

25,000 och 40,000 abonnentledningar eller tillhopa omkring 200,000 abonnentledningar. Genom att sålunda fördela telefonnätet på olika, i de skilda stadsdelarna lämpligt belägna stationer skulle en avsevärd besparing i kostnader vinnas, då en stor mängd abonnentledningar skulle kunna indragas till en station, som i många fall låge abonnenten betydligt närmare än den dåvarande stationen. Anordnandet av de nya telefonstationerna krävde emellertid stora lokalutrymmen, som icke kunde erhållas inom befintliga stationsfastigheter. Då med rådande abnormt höga tomtpriser och byggnadskostnader fastigheter icke kunde anskaffas och stationsbyggnader uppföras på en gång, kunde endast en successiv utbyggnad i enlighet med den uppgjorda planen äga rum, därvid åtgärder ansågos böra i främsta rummet vidtagas på de ställen, där behovet av utvidgningar och förbättringar vore mest trängande och samtidigt de därigenom uppkomna anordningarna i huvudsakligen befintligt skick kunde ingå som delar av det slutgiltiga stora nätsystemet. Bland dylika åtgärder i första hand upptogs ordnandet av telefonstationsfrågan å Kungsholmen.

Beträffande denna stadsdel anförde telegrafstyrelsen i sitt förslag, att därstädes funnes endast en från aktiebolaget Stockholmstelefon övertagen understation i huset nr 32 vid Polhemsgatan, rymmande omkring 5,500 abonnenter, varemot övriga f. d. Stockholmstelefons och samtliga rikstelefonnätets Kungsholmsabonnenters ledningar vore indragna till respektive centralstationer vid Malmskillnadsgatan och Skeppsbron. Lokalförhållandena för telefonväsendet å Kungsholmen vore emellertid sådana, att avsevärda utvidgningar om några år bleve påkallade. Då en utvidgning av telefonstationen vid Polhemsgatan bleve i hög grad kostsam, ansåg telegrafstyrelsen det förmånligast att söka förvärva ovan berörda fastighet nr 33 vid Bergsgatan, vilken ägdes av telegrafverkets pensionsanstalter och kunde erhållas för pensionsanstalternas inköpspris, 150,000 kronor. Å denna tomt skulle uppföras en stationsbyggnad för en beräknad kostnad av 1,064,000 kronor eller 95 kronor för kubikmeter, och skulle denna byggnad inredas efter automatiskt system och kunna inrymma det enligt 20-årsplanen beräknade antalet 25,000 abonnenter å Kungsholmen. Till att börja med skulle endast rikstelefonabonnenterna intagas å den nya stationen, varemot f. d. Stockholmstelefons abonnentanläggningar i denna stadsdel icke ansågs böra automatiseras redan då.

Departementschefen förordade telegrafstyrelsens förslag i denna del samt tillstyrkte för köpeskillingens gäldande och för påbörjande av byggnadsföretaget anvisande av ett anslag av 400,000 kronor. I enlighet härmed fattade, såsom ovan antytts, statsmakterna beslut.

I skrivelse den 27 augusti 1924 med anslagsäskanden till innevarande års riksdag har telegrafstyrelsen i denna fråga anfört i huvudsak följande: Telegrafstyrelsen.

Såsom omnämnts i nästlidet års statsverksproposition (utgifter för kapitalökning sid. 27—28), hade ovan omförmälda anslag icke blivit använt. De fortsatta utredningarna angående sammanslagning av de båda telefonnäten i Stockholm hade nämligen visat, att betydande besparingar beträffande lokalnätet kunde vinnas genom att förlägga den nya automatiska stationen

för Kungsholmen till samma tomt vid Polhemsgatan, där Stockholmstelefons Kungsholmsstation vore belägen. Efter utredning hade det också visat sig vara möjligt att hit förlägga hela den för Kungsholmen behövliga automatstationen, i det att tillräckligt stort område kunde erhållas genom förvärv av en bredvidliggande fastighet. Telegrafstyrelsen hade därför trätt i förhandling med fastighetsägaren, som vore Stockholms stad, om förvärvande av nyssnämnda granntomt, tomten nr 9 i kvarteret Jordgubben, vilken stadens fastighetsnämnd förklarat sig villig tillstyrka stadsfullmäktige att försälja till ett pris av 138,285 kronor med tillträde den 1 oktober 1925. Tomten hade en areal av 790,2 kvadratmeter å fri och egen grund; ingen del av arealen erfordrades för gatureglering.

Tidigare hade man antagit, att automatiseringen av Kungsholmens abonnenter, sedan deras förbindelser nu blivit provisoriskt ordnade, skulle uppskjutas till ett sent stadium av automatiseringsarbetet. Av de definitiva utredningar, som påginge angående den projekterade automatiska understationen å nedre Norrmalm, vilken station stode först på programmet, hade emellertid framgått, att vissa fördelar stode att vinna, om Kungsholmsstationen färdigställdes samtidigt med nyssnämnda station. Härigenom skulle nämligen en del ytterligare provisoriska anordningar undvikas och abonnenterna inkomma omedelbart på sina riktiga nummer. Stora besparingar i kablar bleve även härigenom möjliga.

För att ernå dessa fördelar vore det nödvändigt, att nybyggnad för Kungsholmsstationen igångsattes i rätt tid. Montering av stationen å nedre Norrmalm vore avsedd att påbörjas under år 1925, och under nämnda år borde också nybyggnaden å Kungsholmen igångsättas.

Några definitiva ritningar till nybyggnaden kunde ännu icke uppgöras, emedan våningshöjder m. fl. detaljer bleve beroende av höjden på de väljarstativ, som komme att bliva fastslagna för de blivande automatstationerna. Så snart avgörande härom skett, borde arbetet emellertid omedelbart påbörjas. Styrelsen måste därför föreslå, att av riksdagen äskades medel icke blott för tomtinköpet utan även för påbörjande av byggnaden. Denna skulle avse en nybyggnad å den nyförvärvade tomten, uppförd enbart i syfte att hysa automatstationen. Kostnaden borde stanna vid omkring 260,000 kronor. Härav torde 160,000 kronor böra anvisas för budgetåret 1925—1926.

Sedermera har telegrafstyrelsen i skrivelse den 12 november 1924 anfört:

Då styrelsen i sin skrivelse den 27 augusti 1924 anmälde, att definitiv plan för den föreslagna telefonstationsbyggnaden å Kungsholmen då ännu icke kunnat uppgöras, hade styrelsen tänkt sig uppföra en byggnad i två våningar och beräknat, att kostnaden för denna byggnad skulle stanna vid 260,000 kronor. Den fortsatta utredningen hade emellertid visat, att en tvåvåningsbyggnad ej skulle räcka mera än omkring tio år. Efter denna tid skulle det då bliva nödvändigt att höja taket och påbygga ytterligare en våning. Förutom de olägenheter, som vore förenade med ett sådant arbete vid en så dammkänslig inrättning som en automatisk telefonstation, skulle naturligtvis kostnaden för den tredje våningen bliva avsevärt större. Det vore därför bättre ekonomi att genast uppföra även den tredje våningen, som då ej behövde inredas förrän den skulle tagas i anspråk för sitt ändamål. Avsikten vore att under mellantiden uthyra densamma i befintligt skick. Den nu föreliggande planen omfattade därför en byggnad i tre våningar, av vilka två genast skulle tagas i anspråk för telefonstationen. Som stationen till allra största delen komme att bestå av mekaniska anordningar, komme knappast några mellanväggar att uppsättas.

Kostnaden hade av sakkunnig firma i Stockholm beräknats till omkring 335,000 kronor.

Telegrafstyrelsen hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att av vissa utav styrelsen angivna besparade anslagsmedel för telegrafverket må för inköp av fastigheten nr 9 i kvarteret Jordgubben i Stockholm samt för påbörjande därstädes av en telefonstationsbyggnad användas ett belopp av 300,000 kronor.

I en till mig den 12 februari 1925 avlåten promemoria har telegrafstyrelsen meddelat, att förslagsskisser till ifrågavarande stationsbyggnad vore definitivt uppgjorda och att enligt dessa byggnaden skulle uppföras i tre våningar med källare. Byggnaden skulle innehålla:

i källarvåningen kabelintag, maskin- och ackumulatorrum, pann- och kolrum för värmeledningen samt ett reservutrymme, som kan användas till förråd, *på nedre botten* reservlokal, som lämnas oinredd och för en följd av år kan uthyras, *en trappa upp* en enda stor sal, i vilken skulle inrymmas överkoppling samt de maskinella anordningar, som äro i närmaste förband med abonnentledningarna (sökare och ledningsväljare), samt *två trappor upp* en mindre sal för den för manuell förbindelse med interurbanstationen m. m. erforderliga personalen, ett rum för reparatörerna och en stor sal för de maskinella anordningar, som huvudsakligen avse inre koppling (första och andra gruppväljare samt register).

Husets volym beräknades till 7,100 kubikmeter, vilket vore ungefär lika mycket, som varit utgångspunkten för den av sakkunnig förut gjorda kostnadsberäkningen, som slutade på 335,000 kronor. Detta belopp, motsvarande omkring 47 kronor för kubikmeter, syntes därför böra äskas.

Departementschefen.

Enligt vad jag inhämtat, har automatiseringen av Stockholms telefonnät påbörjats genom anläggande i norra Vasastaden av en automatisk station, som nu är monterad för 5,000 abonnenter och för vilken är beställd utrustning för ytterligare 3,000 abonnenter. Nästa steg i utvecklingen avser anläggning av en automatisk station, »Centralen», för till en början 20,000 abonnenter i telefonhuset vid Jakobsbergsgatan. I denna station, som beräknas bliva färdig omkring årsskiftet 1927—1928, skulle intagas abonnenter å Norrmalm och i staden mellan broarna, varigenom den gamla, utslitna centralstationen vid Skeppsbron skulle kunna indragas. I samband härmed måste indragas en i fastigheten vid Jakobsbergsgatan för närvarande inrymd telefonstation, »C. B. Norr», vilken betjänar 1,917 abonnenter boende å Kungsholmen och 390 abonnenter boende å Norrmalm, då dess lokal erfordras för andra ändamål. För att undvika onödiga flyttningar samt för att spara kablar anser telegrafstyrelsen därför de nämnda Kungsholmsabonnenterna böra överflyttas till Kungsholmens station.

Den nuvarande stationen på Kungsholmen betjänar 5,150 abonnenter och kan som maximum ej mottaga mer än 5,800 abonnenter. För att undvika provisoriska och dyrbara anordningar anser styrelsen det påkallat, att en automatisk station omedelbart bygges på Kungsholmen, till vilken station skulle intagas nämnda 5,150 abonnenter å nuvarande Kungsholmsstationen, ovan omförmälda 1,917 abonnenter från stationen »C. B. Norr» och dessutom

1,020 Kungsholmsabonnenter, som nu betjänas å f. d. Stockholmstelefons station Norr, inrymd i stationshuset vid Malmskillnadsgatan. Genom byggande av denna automatiska station skulle således Kungsholmsnätet rationellt utnyttjas och ej oväsentliga besparingar kunna göras i kabelkostnaden. Den nya stationen är planerad att till en början utrustas för mottagande av 12,000 abonnenter.

Sedan stationerna Centralen och Kungsholmen blivit färdigställda, skulle ombyggnaden av telefonnätet fortsättas i nedre Vasastaden och å Södermalm samt slutligen å Östermalm.

Av vad sålunda anförts torde framgå, att med ordnandet av telefonstationsfrågan å Kungsholmen ej synes böra anstå. Jag anser mig därför böra tillstyrka, att detta spörsmål underställes årets riksdag. Då det av telegrafstyrelsen nu upprättade förslaget till frågans lösning synes ändamålsenligare samt förenat med avsevärt lägre kostnader än det år 1920 framlagda, vill jag förorda det föreliggande förslaget. I enlighet härmed skulle alltså för budgetåret 1925—1926 avses ett belopp av 300,000 kronor för inköp av ifrågavarande fastighet å Kungsholmen samt för påbörjande därstädes av telefonstationsbyggnad.

Något nytt anslag behöver emellertid ej för ändamålet äskas av riksdagen. Då, på sätt framgår av innevarande års statsverksproposition (utgifter för kapitalökning sid. 9—10), Kungl. Maj:t av där omförmälda besparade anslagsmedel för telegrafverket, uppgående till omkring 1,000,000 kronor, föreslagit riksdagen att för nya ändamål beträffande telegrafverket disponera sammanlagt endast 441,000 kronor, torde nu ifrågavarande utgift böra bestridas av berörda besparade anslagsmedel, och synes därvid lämpligen för ändamålet böra tagas i anspråk det bland sagda medel upptagna, här ovan omförmälda anslaget å 400,000 kronor för inköp av fastigheten nr 4 i kvarteret Morellträdet m. m.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

> att av ovan omförmälda besparade anslagsmedel för telegrafverket må för inköp av fastigheten nr 9 i kvarteret Jordgubben i Stockholm samt för påbörjande därstädes av en telefonstationsbyggnad användas ett belopp av 300,000 kronor.

Till vad departementschefen under punkterna 1:o)—3:o) hemställt, vari statsrådets övriga ledamöter instämma, behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Nils Ädelgren.

Stockholm, K. L. Beckmans Boktr., 1925.